

KDO JE

A. B. SVOJSÍK

7-8

Napsal
Josef Šimánek

Cena 12 Kčs
ORBIS - PRAHA

A. B. Svojsík

Napsal Josef Šimánek

7-8

KDO JE

*

Vydává Orbis, Praha - 1946

T. G. MASARYK

SKAUTŮM PŘI SLOVANSKÉM

JAMBOREE DNE 22. ČERVNA 1931

*A*ceptuji plně váš program národnosti a lidskosti. Lidskost, lidstvo není abstraktem. Není lidstvo bez národů, není nad národy; lidstvo je živá a bude živá organisace všech národů a států. A proto účinná láska k svému lidu je záruka lidskosti. Vaše metoda skautská a vaše jméno vám praví, jak postupovati i v budoucnosti. Vy se snažíte žít v přírodě. Příroda je prostá a učí vás zdravému oproštění. V přírodě se naučíme být praktickými a čestnými. Vám, skautům československým, především připomínám, že v naší historii máme řadu mužů, kteří ve své době svým způsobem hleděli uskutečňovat vaše ideály. Alespoň jednoho bych vám měl připomenouti: lidového našeho krále Jiříka, který držel ideál věčného míru.“

*„Profesor Svojsík je muž,
jakých bychom my, Češi,
potřebovali nejvíc.“*

Z táborového deníku básníka

JIRÍHO WOLKERA

I.

STUDIUM DOMA A V CIZINĚ. — PŘÍPRAVA PODMÍNEK.
— VYTVOŘENÍ ZÁKLADNÍ LITERATURY

Pro změření nesnadnosti Svojsíkova úkolu není rozhodující pouhý fakt, že skauting byl před prvními Svojsíkovými pokusy s touto novou pedagogickou methodou úplně u nás neznám. I myšlenka zcela nová a průkopnická v nejuvlastnějším smyslu slova může si raziti hravě cestu prostředím, do něhož byla zasazena, nalezne-li v něm jen poněkud příznivé podmínky. Ale Svojsík se s takovými podmínkami nesetkal. Půda, na niž vstoupil se svou myšlenkou, byla půda nejen krajně nepřipravená, ale namnoze i velmi nepřátelská a Svojsíkovi připadla nejdříve těžká a lopotná práce, tuto půdu náležitě připravit.

Český život byl dosud uvězněn mezi zdímem rakouského státního systému a jeho veškerá energie se musela vybíjet směry a cestami, které hledaly východisko a oproštění od všech důsledků tohoto stavu, což musíme připomenout, i když přihlížíme ke skutečnosti, že toto zdivo se v této době počíná již důkladně droliti.

Názor na přírodu, která je velikou učební síní, v níž vychovává skauting, nemá dosud ony oprošťující a osvobozující prvky, kterých potřebuje osvícený a vnímavý pozorovatel, aby se mohl stát pokorným a šťastným žákem. Jistě zde vykonaly již v těchto dobách i před nimi veliký kus poctivé práce k výchově lepšího názoru na přírodu naše české turistické kluby, které dovedly zpřístupnit i průměrnému pozorovateli krásy krajin, často velmi diskretně ukrytých a zapomenutých, ale které — a v tom záleží mnohem vyšší cena — dovedly v tomto průměrném pozorovateli probudit i hlubší smysl pro pozorování a vychutnávání přírodních krás, a tím jej vyzdvihnout nad průměr.

Ale plné sžití se s přírodou, zaposlouchání se do její hudby, vyrovnání vlastního vnitřního tepu s jejím tepem ve společný rytmus, dosažení onoho stupně, kdy se člověk cítí její součástí a dovede reagovat i na jemné změny a děje v jejím skrytém organismu, bylo našemu tehdejšímu životu tak vzdáleno, že se nemohlo vynořit ani jako problém.

Jistě se konají a organisují již v těchto dobách četné vycházky a výlety s celodenním programem, ale tento program je prostý a jednoduchý; skládá se z většího nebo menšího pochodu, utáboření ve stínu nějaké památné zříceniny, kde je absolvován oběd, a to ještě velmi zhusta v dobře a pohodlně zařízené restauraci. Zazpívá se několik vlasteneckých písní, provede snad i nějaká společenská hra uprostřed přírody, a pochoduje se domů nebo k nejbližší železniční stanici. O nějakých zárodcích školy v přírodě nelze mluvit. A i v tom směru nutno ještě uvážit veliký rozdíl mezi školou v přírodě a školou přírody čili přírodou, kteréžto oba prvky jsou nerozlučně spojeny teprve ve skautingu.

Tu i tam se vyskytne osamělý průkopník těchto směrů, ale jsou to výjimky velmi řídké. Vzpomínám v tom směru dávno zapadlého a zapomenutého vynikajícího botanika P. Antonína Rundensteinera, který pořádal vycházky s gymnasty do přírody, kde je učil chápat a pozorovat přírodu v duchu, který se v mnohém blížil duchu skautskému. Tento přímo asketicky žijící kněz byl takovým znatelem jihočeské přírody a současně takovým vášnivým jejím ochráncem, že stěží by se byl mohl najít daleko široko pracovník, který by s ním byl snesl i vzdálené srovnání.

Ale takových pionýrů bylo velmi málo a žádný z nich neměl organisátorského ducha, ani neústupné síly k dobývání půdy novým cestám výchovným, ani schopností propagačních.

Jak daleko jsme zůstali v tomto směru za dobami anticikými a jak veliký kus cesty museli urazit reformátoři a průkopníci rázu Svojsíkova, můžeme poznati na příklad ze skutečnosti, že Libanios ještě ve IV. století po Kristu oznamuje jistému otci, který mu svěřil výchovu svých synů, že jim dává trávit léto v okolí antiochijské Dafny, uprostřed přírody, aby pobyt mezi stromy, vodami a vánky usnadnil jemu vychovatelskou práci a žákům studium. A u nás? . . . Ještě na konci devatenáctého a na počátku dvacátého věku byly výlety, zejména celodenní, něčím zvláštním a mimořádným, o čem se dlouho mluvilo mezi žactvem i v rodinách. A jak vypadaly výlety do přírody, pořádané různými korporacemi, máme dosud v živé paměti, kde jsou těsně spjaty s představou horkých párků s křenem a horlivě narážených sudů piva. Že tyto výlety neměly s pozorováním a studiem přírody a se studiem v přírodě naprosto nic společného, je ovšem na bílé dni.

A. B. Svojsík pozoroval a znal dobře tyto poměry a byl si vědom nesnázi, které jej očekávají na cestě za dobytím nového mládí. Měl myšlenky o nových cestách výchovy mládeže v přírodě a přírodou již ve svém velmi mladém věku, měl v tomto směru své myšlenky vlastní a samostatné, k nimž se propracoval bedlivým pozorováním života. Organisoání mládeže ve skautské oddíly, prováděné Robertem Badenem-Powellem a E. Thompsonem-Setonem, stalo se mu pouze potvrzením správnosti a zdravé síly cest, které chtěl u nás raziti a které objevil vlastní tvořivou iniciativou.

A. B. Svojsík nesl sám v sobě všechny vlastnosti, jichž skauting vyžaduje od svých junáků, nesl je v sobě v znásobené míře již od dětství. Patří k lidem, kteří se museli dopracovat ke všemu, co jim život přinesl, jedině vlastní silou, vlastní důslednou a neochabující vůlí. Byl již od prvních let svého života nucen učit se samostatnosti a nezávislosti, studovat život a lidi nikoli z vypravování svých bližních, nýbrž z vlastního pozorování, z vlastní zkušenosti. Musel již od dětství v sobě probouzet, soustřeďovat, pěstovat a uplatňovat ony vlastnosti, které činí člověka spoluvůdčím jeho vlastního osudu a propůjčují mu při tom i schopnosti, působit na vytváření osudů druhých.

A. B. Svojsík patří určitě do typu dobyvatelů. Ovšem do typu oněch dobyvatelů, jejichž snažení se nevzpíná po získání statků hmotných, osobní moci nebo osobního prospěchu. Všecky tyto prvky jsou u něho přetaveny velikou alchymií srdce a přeneseny zázračným klíčem jemného intelektu do vysokých oktáv lidství.

A s touto výzbrojí, ale s kapsou prázdnou, zato však se srdcem, plným lásky k lidstvu, se mladý Svojsík vypravuje na cestu do světa. Je mimo jiné i dobrým zpěvákem a do-

břým znatelem hudby, kteréžto vlastnosti se staly ve světě skoro jednou ze známek češství; a tato okolnost mu často napomáhá s jeho bratry ke vstupu na místa, která by jinak zůstala uzavřena a nepřístupna. Jako pravý skaut rodem a krví — třebaže dosud bez organizačního zapojení, přece jen s bytostí, naplněnou bohatě všemi prvky, které činí člověka skautem — dovede kráčet všemi cestami světem s očima dokořán otevřenými. Není podrobnosti, která by ušla jeho pozornému a bdělému oku, není myšlenky, která by neprošla kritickým soudem jeho zdravého intelektu. Již v těchto dobách se v něm objevuje dobrý analytik, který dovede poznat a hodnotit prvky, které skládají určitá hnutí, a utřídit je podle stupně jejich spolehlivosti, odolnosti a nosnosti.

Neboť Svojsík není analytikem pro analysu samotnou, není člověkem zvědavým pouhou zvědavostí studeného mozku, jehož rozleptávajícímu stroji se jeví veškeren svět jedinou pitevnou nebo chemickou laboratoří; je analytikem, aby mohl býti tím šťastnějším a lepším syntetikem, aby mohl po nahlédnutí k jádru systémů a myšlenek poznati, čeho lze nejlépe použít jako vhodného, pevného a poctivého stavebního materiálu pro novou budovu.

A zatím co jeho bratr, P. Alois Svojsík, pečlivě sbírá materiál pro svou práci cestopisnou „Japonsko a jeho lid“, kterou se svými bohatými poznatky odevzdává r. 1913 veřejnosti, Antonín Benjamin studuje život mládeže a její výchovu, činí si obsáhlé a cenné poznámky na poli duševně zpytném, neboť jeho veškeré hojné cesty, které koná po světě, jsou pro něho jen znamenitou příležitostí k vykonávání soustavného srovnávacího studia na tomto poli.

Není *globetrotterem* v běžném slova smyslu, nechce být objevitelem nepoznaných krás a půvabů některých krajů,

a také národopisná stránka kmenů a národů, s nimiž se seznamuje, zajímá jej především do té míry, do jaké může v nich nalézt motivy, jichž lze použít pro srovnávací studium života a výchovy mládeže. Nutno především poznat, v čem tkví a koření síla, která dává nastávajícímu občanu největší klady, a jak tuto sílu zachytit a uplatnit, aby její plody byly nejzdravější a nejkrásnější. Je přísným i vybíravým kritikem, který se nedává másti pěkným povrchem.

Myslí na svůj národ v Evropě, myslí na něj v nejdlehlějších končinách a situacích tím intenzivněji a vytrvaleji, aby mohl najít soustavu, která by mu zaručila výchovu takových občanů, kteří by mohli čelit všem protivěm, jaká může očekávat početně malý národ ve střední Evropě, obklopený se všech stran zavilými nepřáteli. Jest ještě rakousko-uherská monarchie, která svírá jeho národ ve svých kleštích, politických, kulturních i hospodářských; ale Svojsíkův zdravý instinkt dobře cítí, že tato monarchie ukazuje všechny známky pokročilého marasmu, a že je svrchovaný čas pracovat všemi silami, aby osudová chvíle, která nemůže dát na sebe dlouho čekat, nenalezla národ nepřipravený.

Jsem přesvědčen, že každá silná myšlenka magnetisuje svým způsobem bytost svého tvůrce a nositele, která pak přímo přitahuje všechny věci, které s jeho myšlenkou mají těsnější souvislost.

Svojsík patřil k osobnostem mimořádné síly a pevnosti a měl přitom ještě jinou znamenitou vlastnost: byl člověk rozvážný a přísně, studeně kritický k sobě samému. Zvážil každou novou myšlenku, která se v něm zrodila, bedlivě se všech stran a hledisk zkoumal její opravdovost, oprávněnost a míru její vtělitelnosti, a teprve když nabyl o ní všestranné a úplné jistoty, nastoupil cestu k její realizaci. Ale

pak nebylo síly, která by jej byla vyšinula z nastoupené dráhy, nebylo vlivu, který by jej byl donutil k opuštění vlastního praporu.

Myšlenka, magnetovaná a zesilovaná každodenním úsilím svého původce, otevírala mu stále nové perspektivy, ukazovala nové aplikace. S jistotou bystrého a zkušeného lovce, který i z nejnepatrnější stopy dovede vykombinovat a zrekonstruovat celý složitý děj, nalézal a objevoval soustavy a hnutí blížká ideálu, o kterém snil, podroboval je prohloubenému a bedlivému studiu, zvažoval jejich klady i slabiny, aby nezůstalo nevyužito nic, co by se ukázalo nejen schopným života, ale co by dovedlo i vydatně podepřít a odůvodnit jeho program před společností lidskou a před vlastním svědomím, jehož hlas znamenal pro něho nejvyšší příkaz a zákon.

Opory se dostává A. B. Svojsíkovi tím, že za jeho výchovný program reformátorský se dovedly postavit v době největší lhostejnosti a chladu české veřejnosti nečetné sice, ale význačné osobnosti našeho života, mezi nimi tehdejší prof. dr. T. G. Masaryk, který i po svém nastoupení v úřad presidentský zůstává čínorodým příznivcem skautingu, nad nímž přijímá ochotně funkci protektora. Masarykovo jméno — budiž to zde uvedeno na vděčnou paměť! — je těsně spojeno se samotnými počátky skautingu u nás. Neboť tehdejší profesor Masaryk to byl, který zdůrazňoval v rozmluvě se Svojsíkem již roku 1911 životnost skautského hnutí ve Velké Británii, poukázav na jeho mimořádné klady a výchovné přednosti. A téhož roku v létě se Svojsík ubírá do kolébky světového skautingu, Anglie, kde studuje toto hnutí s pravou svojsíkovskou pronikavostí, sestupující k samým kořenům věci; studuje kriticky, s neselehávající duchovou výzbrojí strážlivého znalce života.

Opřeno o mravní podporu několika málo, ale zato významných jedinců, profesor A. B. Svojsík koná již r. 1911 přednášky o skautingu ve Spolku českých profesorů v rámci cyklu, pořádaného odb. inspektorem J. Klenkou, a v Komisi pro výzkum dítěte v rámci cyklu, pořádaného prof. dr. Fr. Čádou.

Roku 1911 vychází jeho první informativní publikace „Český skaut“, v únoru 1912 „Táboření“, v březnu 1912 „Umění pozorovati“, v dubnu téhož roku „V přírodě“ a v květnu posléze kniha, která zůstává podnes biblí československého skautingu: „Základy junáctví“.

Je to spis o 724 stranách a vyčerpává vše, čeho je potřeba tomu, kdo chce být nejen opravdovým skautem, ale zdatným, spolehlivým skautským vůdcem, člověkem, který nemůže nikdy ztratit cestu v širokém a složitém bludišti světa, dovedl-li technickou stránku věci prozářit stránkou ideovou, dovedl-li jí vdechnout duši, která prošla obrodným ohněm a procesem jeho vlastního nitra.

Mnoho jmen nám velmi drahých nalézáme hned v první části této knihy, nezapomenutelné každému, kdo ji jednou přečetl, a v předmluvě, kterou předesílá knize, k níž se chystal dlouholetým a bystrým studiem, Svojsík vzpomíná vděčně povzbuzení, kterého se mu dostalo k další práci od vynikajících mužů našeho světa kulturního.

Vlastní obsah knihy pak zahajuje zhuštěná úvaha univ. prof. dr. Františka Drtiny „Výchova přirozená a v přírodě“, kde tato vynikající autorita ukazuje na veliký kus cesty, který evropské lidstvo urazilo ve svém vývoji, počínajíc Rabelaisem, Komenským, Rousseauem a končíc Pestalozzím, Ruskinem, Ellen Keyovou, Tolstým až k nejnovějším pokračovatelům v budování nových cest osvobozenému mládí. Úvaha Drtinova vítá radostnou revoluci ve

výchově mládeže, ústící ve skautingu, a jest vřelým průvodním listem na jeho další výboje.

Kniha je obohacena dále vybranými úvahami a příspěvky z pera Josefa Holečka, Aloise Jiráska, Václava Klofáče, F. V. Krejčího, prof. dr. Čády, F. S. Procházky, K. V. Raise, prof. dr. Thomayera, prof. dr. Karla Weignera, dr. Zdeňka Wirtha a jiných representantů kulturního světa českého.

Kniha bohatá, svěží a radostná, napsaná a sestavená s tak bystrým smyslem a promyšleným programem, že zejména v její části ideové nebylo ani po letech potřebí přidávat doplňky. Když r. 1920 vyšla nákladem České obce sokolské kniha „Základové skautingu“, napsaná prof. A. B. Svojsíkem a jeho věrným druhem, spulucestovatelem a spolupracovníkem Janem Novákem, nemohla po stránce ideové obsahovat nové přínosy, nehledíme-li ovšem k stránce vlastenecké, vlastivědné a k občanské nauce, která přirozeně teprve v svobodné republice mohla být rozvinuta k nejpnějšímu krásnému zdůraznění a rozplápolání v novém díle, které neúnavný pracovník klade do rukou junáctva, když jeho průvodní spis byl úplně rozebrán. Po stránce technické obsahuje toto dílo, vydané nákladem České obce sokolské, proti prvotním „Základům junáctví“ některé nové podrobnosti. Kniha, obsahující 608 stran, je bohatě ilustrována a vyznačuje se výmluvnou názorností, předmětností a smyslem pro přesnost. Má všechny kladné vlastnosti učebnice, poskytujíc poučení formou poutavou a přístupnou; dovedla se vyhnout veškerým stinným stránkám, jsouc vzdálena všeho mentorského a čítankového.

Svojsík pracuje neúnavně dále. Téměř veškerá literatura o skautingu u nás pochází v těchto dobách z jeho pera. Nedlouho po vyjití „Základů junáctví“ vychází živá knížka

„Den v táboře junáků“, doprovázená 52 vyobrazeními a ukazující sugestivním způsobem denní život prázdninový ve skautském oddíle. Roku 1922 odevzdává do rukou skautské mládeže a jejích vůdců druhé, značně doplněné a novému vývoji účelně přizpůsobené vydání knihy „Polní hry“, která je osvěžena čtyřiceti obrazy, náčrtky a tabulkami a obsahuje 112 stran. Veliký informativní úkol zdárně vyplňuje u širší veřejnosti kniha „Výchova občana republiky skautováním“, která na čtyřiceti stránkách s osmnácti vyobrazeními seznamuje zainteresované kruhy čtenářské, zejména pedagogické, s přednostmi junácké výchovy. Tato publikace, vyšlá roku 1920, řadí se myšlenkově těsně k brožuře „Český skaut“, která vyšla ve dvou vydáních a jejíž myšlenky, načrtnuté původně téměř stenograficky, namnoze rozvádí a doplňuje.

Skauting mezitím vyhraňuje do pevných forem, jeho pravidla a řády nabývají jasných a ostrých obrysů. Je však také potřeba dáti zřetelné a pevné základy různým mezistupňům junácké výchovy a zajistit přitom přesný a dobrý chod ve všech útvarech a bodech organizační sítě, aby mohla citlivě reagovat na veškeré popudy a rozkazy z ústředí, a aby naopak ústředí mohlo hned vzápětí postihovat každou změnu a veškeré dění na venkově a vyhovovat různým potřebám, bolestem a požadavkům. Pravidelně týdně zasedající schůze náčelnictva podobně jako i schůze ústřední rady pečují bedlivě o tyto věci, budují společně se Svojsíkem krok za krokem důkladnou a promyšlenou stavbu organizační.

Výsledky těchto nepřetržitě probíhajících prací Svojsík ukládá do obsírnější knihy, zvané „Organisace“, jejíž první vydání klade do rukou své veliké skautské rodiny roku 1922. Ale junáctva přibývá, hnutí zapouští kořeny i v kruzích

a prostředí, které bylo ještě do nedávna pro myšlenku junáckou úplně nepříznivé a neúrodné. Vynořují se nové úkoly po stránce technické i výchovné a také jim nutno dává výraz promyšlenými a účelnými pravidly. A tak se objevuje roku 1930 v rukou skautských činovníků nové vydání „Organisace“, bohatě doplněné a přizpůsobené zlepšeným podmínkám životním a ovšem také větším a odpovědnějším úkolům. Kniha obsahuje 252 stran a je opatřena 240 vyobrazeními. Svojsík praví ve svém úvodu k této knize:

„Skautský život je život jaré volnosti, vyžití mládí, vybití dětských tužeb a vyvrcholení radosti a krásy mládí. Stavíme-li tu některá pravidla a řady, není to proto, abychom jimi poutali, tísnili. V jejich mezích je pro všechno dobré a krásné tolik místa, že můžete svůj život vyžít plně a kladně. Je však jistých mezí třeba, aby bylo zřejmo, kde začíná zámezí, kam skaut nesmí vkročit nikdy.

Jednoho je potřebí: aby nad veškerým konáním naším vznášel se pravý skautský duch, který vše oživuje a oplodňuje. Zachovávejte tato pravidla, bratři a sestry, ale především naplňuje je horkým životem a vroucí snahou, dosáhnouti všeho krásného, co skauting i český duch a život má a může poskytnout měrou vrchovatou!“

II.

PEDAGOGICKÁ STRÁNK A POČÁTKY PRAKTICKÉHO SKAUTINGU U NÁS. — VŮDCOVSKÁ ČINNOST A VŮD- COVSKÁ ŠKOLA. — NEJSTARŠÍ PRACOVNÍCI

Mezi autoritami, které nejdříve a nejmocněji podepřely myšlenku Svojsíkovu, stojí profesor Karlovy university PhDr František Čáda, vynikající náš noetik a význačný badatel o dětské duši, kterého jeho činnost na poli ochrany mládeže přivedla mezi pracovníky tehdejší České zemské komise pro péči o mládež.

Prof. dr. Čáda se záhy přesvědčil, že pouhé organiso-
vání péče o mládež tak, jak byla dosud u nás prováděna,
bez hlubšího zřetele k potřebám mladé duše a jejího růstu,
naprosto nestačí. Proto si všimal pilně všech hnutí a všech
myšlenek, které přinášely v tomto směru iniciativu. Duch
střízlivý a kritický, který se nedal zlákat leskem autority,
sugescí novosti ani rychlostí počátečního úspěchu, dovedl
vždy v každém vzrůstu věci přesně rozlišit, co třeba přičíst
obratnosti propagandy a s ní těsně souvisící davové duši.
Neopojen velkými slovy a sliby, poznával v každém hnutí
hned jeho slabiny a nedostatky, měl nadmíru citlivé oko
pro mělčiny a hloubky; měl i zdravý, mnoholetým prohlou-
beným studiem vytříbený smysl pro poznání, do jaké míry
lze té či oné myšlenky užít v praktickém životě.

Hnutí skautské bylo ve chvíli, kdy vzbudilo pozornost
profesora dr. Františka Čády, ve svých nejprvnějších za-
čátcích. Veřejnost nad novým hnutím částečně krčila ra-
meny, částečně se stavěla proti němu. Mnohé organizace
a korporace, které měly ve svém programu péči o mládež
nebo výchovu dorostu, bály se konkurence a ztráty posic,

neboť je již osudem mnohých zřízení, že rychle zapomenou na myšlenku, která jim dala život, a že organisovaný prostředkový aparát se jim stane důležitějším než idea sama. Prostředek se stává cílem a idea se stává služkou, často jen záminkou toho, co mělo býti pouhým nástrojem.

Ale profesor František Čáda byl muž pevný, neznající kompromisů ani uhýbání, úplně nezávislý na mínění druhých. Miloval nade vše pravdu a znal jen prospěch krásné věci, neohlížeje se na žádnou stranu.

Myšlenka Svojsíkova zaujala Čádu ihned a Čáda i při své velmi značné, téměř vyčerpávající zaneprázdněnosti — Čáda — podobně jako Svojsík — si neukládal nikdy malé úkoly — našel ihned čas, aby mohl poznat nové dílo v jeho pravé podstatě. Svojsík našel záhy plnou důvěru profesora Čády, dobrého znalce lidí, a profesor Čáda prostudoval skauting v theorii i v praxi ve všech jeho složkách. A výsledkem tohoto studia byla knížka profesora dr. Františka Čády, která vyšla již roku 1913, „Význam skautování“, rozprava o výchovné hodnotě skautingu.

S pravou čádovskou schopností dobrati se vždy a ve všem jádra věci, znamenitý psycholog upozorňuje na přednosti Svojsíkovy myšlenky a Svojsíkova výchovného programu, vystihuje sílu a přesvědčivost její životnosti a její mimořádné poslání pro nově se rodícího člověka dvacátého století.

Profesor Čáda v této knize, dnes již dávno rozebrané a bohužel již skoro zapomenuté i samotnými skauty, vykonal pro uskutečnění Svojsíkovy myšlenky čin velikého dosahu; v době, kdy se ozval hlas této osamělé autority, stejně vroucně milované jako obávané, bylo potřebí veliké odvahy, postavit se proti divoce valícímu se proudu předsudků a solidně bedněného šosáctví.

Knížka Čádova byla horlivě a hojně čtena, byla čtena pozorně kruhy, které byly nejvíce povolány zabývat se Svojsíkovou soustavou a zaujmout k ní stanovisko. Mnohý hlas, naladěný již k pohrdlivému odsudku nad myšlenkou, o níž jeho vyluzovateli bylo velmi nepohodlné přemýšlet, zastavil se v půli cesty, některý vůbec umlkl, jiný se zmínil. Ale nechyběly ovšem ani hlasy, jichž nositelé byli teprve Čádovým projevem vyburcováni v nepřičetný vztek proti Svojsíkově práci, neboť závist a nenávisť se jeví zejména v takových případech věrnými rodnými sestrami.

Jak již zmíněno, knížka Čádova je dnes úplně rozebrána. Několik málo výtisků, které zbyly v knihovnách nejstarších činovníků, bylo za okupace při domovních prohlídkách uloupeno gestapem, v jehož bezedném zavazadle zmizel i výtisk můj. Snad by se mohl dnes vyskytnout hlas, tvrdící, že knížka profesora Čády již vykonala svůj úkol, vykonala mnohem lépe a důkladněji, než přítomná doba může tušit, a že tedy není potřebí k ní se vracet. Byl by to hlas mylný. Nemám sice po ruce Čádovu knížku, dnes nedostupnou, ale vím na základě své dobré paměti, že soud, který pronáší o výchovných cestách skautingu, je dnes stejně časový, svěží a živoucí jako před třiatřiceti lety, kdy význačný učenec řekl své energické slovo do chaosu hlasů, částečně hněvivých, částečně rozpačitých a hlavně opatrnických.

Hlas profesora Čády nezůstal osamocen. Po jeho knížce sice nenásledovaly samostatné publikace, ale energické články prozíravých veřejných pracovníků na ochranu skautingu se objevují stále čteněji. Ze světa novinářského mi utkvívá zejména v živé paměti článek, který přinesl spisovatel dr. Jan Herben v deníku „Čas“ a který vyvolal značnou odezvu svým statečným postojem a vtipnou obranou nové výchovné soustavy.

Veřejní pracovníci se vracejí s probuzeným zájmem k Svojsíkově knize „Základy junáctví“ a podrobují knihu novému studiu. Mnozí z nich vyjadřují svůj podiv nad vlastní netečností a roztržitostí, která jim zabránila hned napoprvé nalézt v nové knize řadu cenných popudů, jež tam odvážný pedagogický reformátor uložil, přiznávají se poctivě k svému omylu a dávají Svojsíkově myšlenku plně zadostučinění.

Osoby, které odsuzovaly Svojsíkův systém výchovný, aniž si daly práci s jeho prostudováním, jediné z toho prostého důvodu, že jej odsuzovaly osoby jiné a že to byla myšlenka nová a pedagogicky revoluční, obracejí nyní rovněž část své pozornosti k novému hnutí. Není to sice pozornost prohloubená a soustavná, ale svědčí přece jen o tom, že první hráze předsudků jsou prolomeny, že nové hnutí zapustilo u nás své kořeny, že nelze již přes ně přejít bez povšimnutí.

A profesor A. B. Svojsík pracuje klidně dále. Pracuje nerušeně ve spolku Junák-český skaut, organizuje, shání nové pracovníky, zpracovává materiál, dodaný nejnovějšími zkušenostmi, připravuje novou literaturu pro svou myšlenku. Neboť tuto literaturu je potřeba u nás teprve stvořit, bude potřeba příruček, pokynů, učebnic. A to všechno opět čeká na ruce Svojsíkovy — vždyť sebenaděnější pracovníci, které shromáždil pod prapor svého mladého hnutí, nemají dosud dostatečné průpravy, jsou sami ještě příliš v žákovském poměru k nové myšlenku, aby se mohli postavit na místo instruktorské. Jiní opět jsou úplně v zajetí svého povolání, nemají dosti času, aby mohli pracovat literárně ve prospěch věci, která vyžaduje velkého množství soustředěných sil.

Sbor činitelů, který bude jednou pracovat na rozvedení

a provedení myšlenek Svojsíkových ve všech oborech, které skládají skauting, teprve vyrůstá. Nadaní a bystří dobyvatelé života a jeho ideálů, kteří o desetiletí později mohou vzít a také vezmou samostatně péro do ruky, zmozolené zdravými pracemi, jsou v těchto letech ještě mladistvými účastníky skautských táborů, přijímají do svých myslí a srdcí, zúrodněných vospívající vůlí, poučení svých vůdců, jež vydají v pravý čas zralé a zdravé plody. Jsou v této době krásnou nadějí a velikým slibem, který nezklame, ale Svojsík potřebuje práce okamžité, tvůrčí a iniciativní, neboť hnutí je nutno budovat v samotných základech pevně a spolehlivě, nutno přímo pedanticky bdít, aby nebylo nikde mezer a nedostatků, neboť polovičatost a nepřesnost jsou vlastnosti, které se odedávna protíví Svojsíkovi, zvyklému každou věc propracovat a dopracovat do všech důsledků.

Je to jedna z charakteristických vlastností Svojsíkových, že nesnáší myšlenky nedomyšlené a úkoly, na dlouho rozpracované. V tom směru, myslím, že u Svojsíka vůbec nebylo problémů. Byl zvyklý postavit se tváří v tvář každé otázce a vymáhat odpověď tak suverénně a neodbytně, že přestala být otázkou.

Je opravdu nemnoho aktivních činitelů v praktickém provádění skautské myšlenky, o než by se mohl Svojsík ve své každodenní činnosti v tomto údobí opřít. Vedle jeho starého druha a účastníka mnohých Svojsíkových cest, Jana Nováka, potomního horlivého skautského odborného spisovatele a překladatele skautské literatury anglické, stěží bychom jmenovali pracovníka, jehož působnost by se byla mohla vykázáti jinými znaky individuálními než oněmi, které vyznačují osobnost Svojsíkovu. Celé břemeno hlavní práce spočívá na jeho bedrech. Musí vypracovávat organizační systém. Musí pečovat o kvalifikované skautské vůdce,

což znamená výchovu kursy i prázdninovými tábory. Opatřování skautské výzbroje a všechny otázky technické povahy čekají opět na ruce Svojsíkovy, který mimo to vykonává při všech těchto pracích svědomitě úkol vůdce skautského oddílu, z něhož vyjdou junáci, kteří budou mít vesměs velký význam v budování skautingu, až zapustí své kořeny do širších oblastí našich zemí.

V těchto dobách, kdy musel ve všem spoléhat jen na své nejvlastnější síly, vyvinul v sobě tím větší smysl pro všestrannost a velkorysost. To bylo ovšem tím namáhavější a obdivuhodnější, čím menší byla Svojsíkova ochota k ústupkům, které by jakkoliv ohrožovaly prohloubení a produševnění celé odvážné realizace skautské myšlenky u nás.

Abychom si dovedli učiniti dostatečnou představu nemírné práce a výkonnosti Svojsíkovy, nutno především věnovat pozornost funkci oddílového vůdce ve skautingu, kterou, jak jsem se již zmínil, Svojsík v této kvasové době vykonává vedle nepřehledné řady úkolů jiných.

Vedení skautského oddílu je práce, která sama stačí plně zaměstnat člověka, jenž může teprve po absolvování svých pracovních hodin ve svém povolání občanském přikročiti k této činnosti. Nestací jen podniknout s mládeží sobotní a nedělní výlet, jak si mylně představuje mnoho lidí, znajících skauty jenom z cesty vlakem nebo z povrchního shlédnutí tábora. Oddílový vůdce musí být se svou mládeží ve styku mnohem těsnějším a častějším, má-li poznat náležitě sklony a povahy svých svěřenců a má-li v nich vychovat opravdové skauty-gentlemany. Vedle weekendového výletu, který začíná obyčejně v časném sobotním odpolední a končí nedělním večerem, jsou zde ještě nutné schůzky ve skautské klubovně, kde se v rozpravách vracíme ke zkušenostem, kterých jsme nabyli na poslední vycházce,

kde se vyřizují věci administrativní a ony části skautského programu, které nelze s úspěchem klásti do přírody, i když jsme si vědomi, že výchova v přírodě a výchova přírodou zůstává stále hlavním těžištěm skautského programu.

Zde také každý skaut názorně ukáže, co dovedl pro sebe vytěžit zejména i theoreticky pozorováním a studiem v přírodě, zde se konají formou nejstravitelnější a nejpoutavější přednášky, prohlubující vědomosti skautovy v oborech, ve kterých je nemůže dát žádná škola. Nejsou to ovšem přednášky v běžném slova smyslu. Neboť skauting klade mimořádný důraz na onen způsob vyučování, za něhož žák ani netuší, že je poučován. Pro každý způsob poučení, pro každé rozmnožení vědomostí mládeže musí být volena forma a cesta tak poutavá, aby poučení se stalo poučovánému zábavou.

Skautská výchova musí být na míle vzdálena všeho, co zavání dresurou nebo drilem, musí vyvinout nepřetržitý zřetel k dětskému temperamentu a dětskému romantickému založení, musí úzkostlivě dbát, aby nikde nezranila dětskou křehkou duši a nevystavila ji mimoděk posměchu jejích druhů. Musí jednat také s nejmenším tak, aby i tento nejmenší si byl vždy vědom, že ho „bereme vážně“, musí i k nejnaivnější otázce — a vždyť právě otázky nejnaivnější jsou obyčejně nejdojímavější a nejkrásnější — zachovat vážnou tvářnost a dbát všemožně, aby tato vážnost nebyla porušena ani skauty ostatními. Jinak se ocitáme v nebezpečí, že vypěstujeme v mladé duši onu plachou zakřiknutost, která se tak bídne hodí do dnešního života, a na nejlepší cestě k potlačení důležité vlastnosti pro dobývání života, které říkáme sebevědomí.

Vzpomínám při této příležitosti na epizodu, která se vypravuje ze života Bernarda Shawa. K Bernardu Shawovi

přišel kdysi mladý autor, který psal dosud romány pro dospělé čtenáře, svěřil se starému spisovateli s úmyslem, že by rád napsal nějaká díla pro mládež, nemá však k tomuto novému literárnímu úkolu dosti odvahy, a prosil Bernarda Shawa o radu, jak si má při psaní takového díla počínat. A Bernard Shaw odpověděl mladému autoru: „Chcete-li se mladým čtenářům opravdově zavděčit a proniknout k jejich srdcím, pište věc tak, jako byste ji psal pro dospělé.“

I když tuto větu nemůžeme přijímat s doslovnou pedanterií, musíme v ní najít opravdovou znalost mladé duše, jak ji chápal i generál sir Baden-Powell i Ernest Thompson-Seton. Dovedeme-li se podívat opravdově a hluboce do duše lidského mláděte, budeme překvapeni, kolik v ní najdeme opravdovosti a čiré, ryzí síly, kterou život nenaučil doposud v ničem a s ničím nesmlouvat. Tuto opravdovost najdeme u mládeže i ve hrách, a to jak ve hrách v přírodě, tak i ve hrách v místnosti. V žádném věku se nedovedeme se hrou tak plně sžít jako ve věku dětském a dospívajícím. A proto skauting užívá i k poučení i k pěstování kladných vlastností mládeže účelně a vtipně volených her, těchto dosud zdaleka nedoceněných a krásných pedagogických úskoků, jichž výsledek nám přináší překvapení nejradostnější.

Tyto hry znamenají právě proto jednu z nejdůležitějších kapitol ve skautské osnově, ale také tuto kapitolu musí vytvořit A. B. Svojsík takřka sám. Kdo četl Svojsíkovy knihy „Polní hry“ a „Hry v místnosti“, které vyšly v prvních vydáních u nás v době, kdy po něčem podobném z oblasti her pro mládež nebylo v našich zemích ani stopy, sotva si dovede představit, co námahy a usilovného hledání dalo sestavovat tyto spisy, kde bylo třeba některé hry účelně nově vytvořit, jiné zase — na příklad z britského ovzduší

— přizpůsobit našim podmínkám, našim poměrům a našemu českému temperamentu — a kde i pouhý šťastný výběr znamená čin plodný a zkušený pedagogické kritiky.

Činnost skautského vůdce je rozsáhlá a mnohostranná nejen po stránce pedagogické, nýbrž i po stránce technické. Vůdce skautského oddílu musí nejen znát a umět poutavě naučit znát řadu nauk, jako jsou na příklad základy hvězdářství, orientace, mapování, signalisování, tělovědy, stopařství, geologie, zoologie, botaniky atd., atd., nýbrž nesmí být uveden do rozpaků ani žádnou prací nebo stavbou v táboře, musí na první pohled poznat vlastnosti terénu a zjistit, hodí-li se k táboření, musí si umět poradit ve všech rukodílných věcech, před něž jej může postavit nutnost a jichž je řada opravdu nepřehledná. A musí mít v malíčku i veškerou administrativní stránku svého oddílu, jako je vedení otázek finančních, opatrování levné a vydatné potravy, oddílová výzbroj, oddílová knihovna, dozor nad vedením oddílového deníku, vyhledávání vhodného prázdninového tábořiště s veškerými vedlejšími podmínkami, jichž toto potřebuje, vyřizování věcí úředních a prostředkování styků s veřejnými činiteli, svolávání a vedení rodičovských schůzek — zkrátka opět nepřehlednou řadu věcí, pro oddíl a jeho život nepostradatelných, z nichž každá vyžaduje času, pohotovosti, schopnosti jednat s lidmi a práce a opět práce.

A přitom si nelze představit vedení oddílu bez přesné znalosti povahy jednoho každého hochy, k níž nutno po každé zvláště přihlížet, aby nezůstala nevyužitkována žádná opravdová schopnost, aby byla každá dobrá vlastnost uplatněna a aby každý individuální nedostatek v povaze byl šetrně a soustavně odstraňován nebo přetavován do vlastnosti kladných.

Všecky tyto schopnosti pedagogické Svojsík rozvinuje jako zázračný vějíř ve své činnosti vůdcovské a jeho od-
dily se stávají kádrem, z něhož vyjdou průbojníci nové
myšlenky po veškerých oblastech republiky, která se v této
Svojsíkově době ještě nezrodila. Svojsík vzpomíná po celý
život radostně na doby, kdy vedl svůj vlastní oddíl; léta,
kdy pozoruje sám osobně duše mládeže, patří k nejkrás-
nějším v jeho skautském životě, jak se mi sám v rozho-
vorech několikrát přiznal.

Mezi jeho skautské žáky patří i Jiří Wolker, který vzpo-
míná dnů, strávených ve skautingu, a zejména ve skaut-
ském táboře, vedeném osobně profesorem A. B. Svojsíkem,
způsobem, jakým vzpomínáme pouze na časová údobí, která
se stala v našem životě epochou a vykonala na jeho další
vývoj neodolatelný vliv. Tento vliv na vnímavou a krajně
citlivou duši mladistvého básníka mohl vykonat jen skau-
ting plně prohloubený a pevně zakotvený v praktickém
uplatnění ethických zásad, které mu daly život, neboť
u duše a u inteligence tak bystré a ostrážité, jako byla
Wolkerova, byla by stačila sebemenší závada nebo sebelépe
ukrytý kaz, aby ochladil horoucí nadšení a oslabil důvěru
ve velikou ideu.

A toto horlivé nadšení, tato veliká láska ke skautingu se
ozývá jímavým způsobem na všech stranách „Deníku šest-
náctiletého skauta Jiřího Wolker“, který byl odevzdán
veřejnosti nákladem Václava Petra roku 1928. Básník Jiří
Wolker se zde jeví vzorným skautem, jemuž pronikla
skautská myšlenka a skautská disciplína do všech nervů,
do každíčky krupěje krve.

Kdo čte pozorně tento deník, v němž nalézáme již vše-
chny předpoklady a všechny psychologické znaky rodičího
se básníka, nemůže jej nedočíst bez hlubokého dojetí a bez

podivu nad věcí, která naplnila tuto mladou duši a toto lačné, dychtivé srdce nezměrným bohatstvím trvalých dojmů, které by nevybledly, ani kdyby se byl Jiří Wolker dočkal vysokého věku. Jako pomáhala formovat jeho bytost v jejím útlém mládí, tak byla by dala vyrůst ze semene, které zapadlo do této živné půdy, květům a plodům, s nimiž snesou srovnání pouze nejvyspělejší projevy a vytvořiny našeho národního života.

A ještě jedno důležité a zajímavé poznání nám poskytuje Wolkerův deník: že osvícená autorita účinkuje na probuzeného ducha tím silněji a tím spolehlivěji, čím je nenápadnější a mírnější. Ať čteme kteroukoli stránku a kterýkoli odstavec Wolkerova deníku, kde se vyskytuje zmínka o osobnosti oddílového vůdce, všude spatřujeme a poznáváme básníkovu opravdovou lásku k Svojsíkovi, a poznáváme i vlastnosti, které tuto upřímnou lásku oddaného skauta zakládají: upřímnost, čestnost, umírněnost, důslednost a vroucí porozumění pro mladé srdce, nesené touhou po největších kladech života. A tak se nám stává Wolkerův táborový deník nejen cenným dokladem k studiu básníkovy nitra, nýbrž dává nám i spolehlivý klíč k dalšímu poznání nitra A. B. Svojsíka jakožto skautského vůdce, vychovatele a učitele.

Svojsík věnoval činnosti a úkolu skautského vůdce, který je hlavním nositelem skautské výchovy a prvním vykonavatelem jejího programu, pozornost všestrannou. Nekonal jen sám své povinnosti oddílového vůdce s nezměrnou svědomitostí, ale postaral se, aby ti, kdo budou vykonávat vůdcovské úkoly vedle něho a po něm, byli vyzbrojeni vzorně po stránce technické i pedagogické a vyhovovali všestranně po stránce ethické, na niž kladl důraz nejprůběžnější.

Výchova vůdců byla ve všem úměrná, nebylo nadržováno žádnému oboru na útraty druhého; Svojsík kladl hlavní důraz na to, aby povšechné vědomosti vůdcovy zaručovaly dobrou výchovu mládeže harmonicky po všech stránkách. Patřím mezi ony šťastné, kteří se u Svojsíka učili a skládali po příslušné táborové praxi zkoušky vůdcovské do jeho rukou, a poznal jsem i při této příležitosti velkorysost, s jakou se tento pedagogický reformátor dívá na hlavní a nejdůležitější funkci ve skautingu. V jeho zásadách se uplatňovalo v plné míře helénské úsilí o dobro s krásnem (kalokagathie), které mělo být a také bylo poslední výslednou pečeti, vtištěnou junácké výchově. A má-li dnes hnutí „Junák“ bohatý kádr vůdcovský, vyzbrojený a vybavený duševně pro nejsložitější úkoly, děkujeme za tyto velké klady v největší míře poctivým a důkladným základem, které Svojsík dal již na počátku této důležité škoře života.

Bylo nutno věnovat zde trochu více místa funkci vůdcovské pro její základní a tvůrčí význam v celém skautském hnutí. Slovo „vůdce“, jímž byl později pojmenován i časopis pro skautské činovníky, bylo za uplynulých šest let důkladně zdiskreditováno tím, že si je zvolily dvě nejkrvavější a nejděsivější stvůry dějin. Jistě však není správné z těchto důvodů odkládati pojmenování „vůdce“, které si v skautském hnutí dobylo zvučné tradice.

Vyjmenovanými funkcemi, z nichž činnost vůdcovská byla nejvýznačnější, není ovšem činnost Svojsíkova stále ještě vyčerpána. Nové hnutí vyžadovalo nepřetržitých intervencí u úřadů a nesčetných porad se zástupci četných korporací, které stály ke skautingu v jistém vztahu.

Za posledních let staré rakouské monarchie bylo nutno vynakládat velké úsilí a mnoho vtípu na klamání a uspání

bdělosti c. k. úřadů. Když pak se 28. října 1918 vrátila vláda věcí našich do rukou našich, bylo nutno znásobit intervence, zákroky a přehojné konference pro rozšíření základny a zabezpečení nového života pro skauting, rozrůstající se v bohatém rozvětvení. Práci tvůrčí bylo nyní nutno věnovat v otevřeném rozvinutí ony síly, plné svěžesti, které nikdy nechyběly v bytosti Svojsíkově.

To však nebylo vše. Jak již na počátku zmíněno, junáctví mělo mnoho nepřátel, a to nejen nepřátel přímých, kteří bojovali poctivě a s otevřeným hledím, nýbrž i nepřátel tajných a úskočných. Vyskytují se na všech stranách různé úklady a intriky a je nutno mít na všech stranách oči. Nutno uvádět na pravou míru lži a pomluvy o skautingu, nutno paralysovat účinky špatných informací, nutno odkrývat a pranýřovat zradu ve vlastních řadách, rafinovaně do nich nasazenou z tábora odpůrců, jako se to stalo hned v dnech převratových po 28. říjnu — a tyto nepříjemné úkoly čekají ve své valné většině opět na Svojsíka. Vždyť Svojsík, který skauting zakládal a stál osobně při všech fázích jeho vznikání, byl ne-li jedině, tedy jistě nejlépe povolán, aby vyvracel všechny lži a odrážel všechny útoky, neboť měl pro všechny tyto věci nejen osobní statečnost a hrdý postoj vzpřímené povahy, nýbrž i přednost osobního svědectví z vlastního postřehu.

Tyto intervence, zápasy, porady a zastupitelské úkoly spočívaly tak trvale na bedrech Svojsíkových i ve věcech pozdějších, kde nebylo potřebí uplatňovat osobní svědectví prvních kroků českého skautingu a kde mohly vystoupit v těchto úlohách i spolehlivé osobnosti jiné; neboť Svojsík, jenž znal přesně souvislost všech věcí a událostí, byl i nadále nejvřeleji vítán v případech tohoto druhu. A protože si byl těchto okolností dobře vědom, nerad svěřoval funkce to-

hoto rázu osobám jiným, byť i nevhodnějším a nejspolehlivějším, právě z obavy, aby nedostatek pohotovosti v tomto směru nevedl v některých bodech k neúplnosti a nejasnostem. Změna nastala postupem času pouze v tom smyslu, že vedle osobnosti Svojsíkovy fungovaly v takových případech, které byly velmi četné a někdy i značně složité, i osobnosti jiné, které byly Svojsíkovi vydatnou oporou, ale nemohly mu přinést úsporu časovou, která měla tak velký význam v životě tohoto intenzivně a nepřetržitě zaměstnaného muže.

Tak se stalo, že Svojsík záhy touto způsobu, jímž byl krajně vyčerpáván ve vleklých a opakujících se konferencích, úplně uvykl; uvykl tak, že při něm setrval i v dobách a v případech, kde jeho osobního zákroku nebylo již nutně potřebí. Nebyla to Svojsíkova nedůvěra k osobám druhým a jejich schopnostem, byla to přemíra starostlivosti a stálého vědomí velké osobní odpovědnosti, a byla v tom i pracovní setrvačnost onoho druhu, která tak často vyznačuje bytosti mimořádné výkonnosti a píce a která vedla Svojsíka k tomuto stálému marnotratnému sebevydávání a každodennímu sebeobětování.

Pamatuji se, že kdysi, když jsem byl na návštěvě u Svojsíků, řekla mi paní Julie Svojsíková s radostnou tváří: „Dnes máme v rodině svátek, pane doktore, máme podlouhé době zase jednou tašku večer doma.“ Sotva tuto radostnou větu paní Svojsíková dořekla, přišla telefonická zpráva, kde profesor Svojsík je naléhavě prošen, aby se dostavil do velmi důležité schůze, myslím, že všesportovního výboru, kde je jeho osobní přítomnosti nevyhnutelně potřebí. Radostná nálada ihned pohasla, ale z úst paní Svojsíkové ani kohokoli jiného z jeho rodiny nevyšel jediný povzdech, jediné slovo reptání, jediný projev nespo-

kojenosti. Choť Svojsíkova a celá jeho rodina byla naplněna příliš hlubokou úctou k vysokému poslání Svojsíkova a příliš hlubokým smyslem pro povinnost, aby si mohli jakýmkoli způsobem stýskati do drsného zásahu, který jim tak neočekávaně zhatil a zmařil radostně očekávaný večer s tátou v rodinném kruhu.

Toto jemné pochopení se strany jeho statečné choti usnadňovalo Svojsíkovi jeho nejobtížnější úkoly a zmírňovalo značně mnohé nárazy, jimž byl vystaven ve svém budovatelském díle.

III.

ORGANISACE A SOUSTAVA. — STRÁNKA IDEOVÁ A JEJÍ SYMBOLY. — MRAVNÍ ZÁKON

Svojsík dává svému hnutí vnější formu spolkovou, ale je si vědom, že je to forma nejnějnější, jakou si lze představit. Celé hnutí musí být proniknuto ideou, která musí prozařovat a prožívat veškerou velikou školu přírodní. Takové hnutí nemůže zůstat bez vnější pečeti, ale pečeť musí být takového rázu, aby vyjadřovala celý charakter a celou duši hnutí. Musí se lišit od spolkové struktury do té míry, aby hned na první postřeh hlásala, že zde běží o věc, pronikající ze samotného srdce osvobozujícího se lidství.

I v tomto směru, který se zabývá vnější formou, nutno se podívat i Svojsíkovi, s jakou pohotovostí a s jakým smyslem pro silné češství dovede volit symboly a odznaky organisace svého hnutí hned při jejich prvních dětských krocích do života.

Vedle prvotního trojúhelníkového odznaku spolku „Junák-český skaut“ setkáváme se již v raném českém skautingu s odznakem, který má vnější obrysy kompasové jehly, stylisované do formy liliového květu, a v jeho středu nalézáme alšovský emblém, vyjadřující věrnost a ostražitost: umělecky a rázovitě vyhotovenou chodskou psí hlavu, jak jsme ji viděli na praporu Psohlavců, s níž se setkáváme i na počáteční přezce skautských pasů s týmž nápisem v krásném ušlechtilém bronzu: „Junák-český skaut“.

Alšův chodský emblém s psí hlavou má ostatně v životě prof. A. B. Svojsíka a tím i v životě českého skautingu (neboť život Svojsíkův je naprosto neoddělitelný od dějin tohoto hnutí) svou zvláštní historii.

Profesor Svojsík mluvil již v prvních referátech a přednáškách, jimiž seznamoval tehdejší nečetné zájemce se svou myšlenkou, o Psohlavcích jako jednom ze skautských vzorů pro české junáky. Životu Psohlavců Svojsík věnoval velkou pozornost a pečlivé studium. Aby toto studium mohl tím lépe podepřít, odebral se již na počátku r. 1911 do chodského kraje a prohlédl svědomitě a pozorně chodské museum, kde hledal především prvky, jimiž by bylo lze dodat zvláštního rázu stejnokroji našich junáků.

Mimo jiné četné motivy studium Chodska přineslo našemu skautingu zmíněný již znak na přezce junáckých opasků. Tyto přezky dal Svojsík razit v Anglii, kde byly provedeny v masivní a ušlechtilé spěži teplých odstínů. První skauti je nosili s velikou hrdostí a láskou a chovají je dodnes jako jednu z nejmilejších upomínek na své skautské začátky, neboť tato bronzová umělecká drobnost je dnes stejně nedosažitelnou vzácností jako prvotní trojúhelníkový odznak spolku „Junák-český skaut“.

A tato bronzová přezka to byla, která vynesla potom za světové války profesor A. B. Svojsíkovi vyšetřování se strany tajné policie rakouské, když skautské pasy s těmito přezkami byly objeveny několikrát u zajatých ruských důstojníků. Dovedeme si jistě představit zděšení a ohromení rakouských c. k. úřadů, když zjistily, že bronzové znaky, vyšlé z odbojného kmene chodského, byly raženy přímo v nepřátelské Británii a nošeny dokonce ruskými důstojníky!

Rázovitý chodský emblém, jemuž dalo Alšovo umění zvukný a pádný přízvuk, zůstává pak již trvale součástí stejnokroje českých junáků a stává se posléze středem velikého odznaku, který smí skautský junák nosit na svém

stejnokroji teprve tenkrát, když složil příslušné zkoušky a slavné sliby a vyhověl všem podmínkám, kterých skauting československý vyžaduje od svých nováčků.

Ve skautském kroji od počátku založení skautingu u nás nenastaly pak až do našich dob podstatné změny, neboť je praktický, dá se poměrně lehce pořídit, a již na první pohled hlásá každému chodci, že jeho nositelem je skaut; spojuje v sobě výmluvné a jasné známky příslušnosti k hnutí a je nesmírně praktický. Krátce ustrížené kalhoty, nechávající kolena holá, usnadňují volnost skautových pohybů za jakýchkoli okolností, široký skautský klobouk chrání před slunečními paprsky i proti dešti a dá se snadno přeformovati do původního stavu, i když utrpěl důkladnými nárazy.

Tato mimořádná praktičnost skautského kroje, nechráněného, bohužel, zákonem, přinesla ovšem i některé stinné stránky, neboť kroje bylo zneužíváno často nepovolanými činiteli, kteří neměli se skautingem nic společného; zákonem chráněn je pouze odznak, který však i při svém nápadném tvaru a ražení nestačí vždy k orientaci neinformovaného diváka.

Skautské hnutí potřebuje do vínku i svoji reprezentační píseň pro příležitosti zvláště slavnostní, neboť bez této písně by to nebylo ani hnutí české, a Svojsík by nebyl nadaným a nadšeným českým hudebníkem vroucího vlasteneckého citění, kdyby na tuto věc zapomněl. A Svojsík na ni nejen nezapomněl, nýbrž věnoval jí zvláštní pozornost a dovedl touto pozorností naplnit i jiné.

A tak vzniká junácká hymna, komponovaná dirigentem a skladatelem, vyrostlým ze silné smetanovské tradice a napojeným smetanovským duchem do veškerých nervů: Karlem Kovařovicem, tvůrcem opery „Psohlavci“, jejíž hrdi-

nové mají hluboké vztahy ke skautským ideálům, takže chodský duch se uplatňuje u vnějších znaků našeho skautingu výtvarně i hudebně. A slova ke skautské hymně skládá jeden z nejnárodnějších českých básníků své doby F. S. Procházka, autor „Hradčanských písniček“. Skautská hymna, která byla Svojsíkovou zásluhou položena do vínku novému hnutí jako poctivý výraz jeho národního ducha, je dnes stejně aktuální jako před třiceti lety a osvědčila během těchto let svou nepřetržitou svěžest, životnost a sílu.

Nové hnutí bylo s obzvláštní oblibou kamenováno výtkou internacionalismu a cizáctví, a i zde se jevila povrchnost a nepochopení samozvaných kritiků; Svojsík dal svému hnutí typicky český národní ráz, který se hned na počátku projevoval ve všech směrech skautské výchovy, a dokázal, že světové bratrství a společenství svobodomylných a kulturních národů jen získává, vtiskne-li každý z těchto jedinců své organizaci pečeť své národní individuality.

A byl to právě čínorodý vlastenecký duch, vdechnutý novému hnutí Svojsíkem, který připravil mládež již za dob staré rakouské monarchie na příští blízký a dobře předvídaný osvobozovací zápas. Dny převratové v památném roce 1918 našly ve skautech obětavé a pohotové pracovníky, jimž byly svěřovány bez obavy a bez rozpaků právě nejmohutnější a nejobtížnější úkoly. A skauti vykonali všechny tyto úkoly způsobem, který jim přinesl obdiv a vřelé uznání nejvyšších činitelů. Úkoly, svěřené skautské mládeži, byly takové povahy, že by nebylo bývalo možno provést je bez oné velké školy a průpravy, kterou jim dalo Svojsíkovo junáctví. Čeští skauti dokázali v těchto dnech nejen svou velikou kázeň, obětavost a bystrost, nýbrž i svou pohotovost a připravenost — žádný sebesložitější úkol jim

nepůsobil obtíží. Kázeň a bezpodmínečná poslušnost s výbornou výchovou k samostatnému myšlení a řešení slavila zde triumfy. Uplatnilo se i zde v plném rozsahu skautské heslo: „Buď připraven!“

Skautský zákon, jež prof. A. B. Svojsík učinil středem a žulovým základem své veliké životní školy k výchově vzorného občana, triumfoval v těchto dnech stejně jako ve všech dobách ostatních, které stále ukazují, jak hluboko vnikly jeho články do skautských srdcí a do jejich života. Skautský zákon zní: 1. Skautovi je slovo svaté. 2. Skaut je věrný a oddaný. 3. Skaut je vždy hotov tělem i duší pomáhati bližnímu. 4. Skaut je bratrem každého skauta a přítelem všech lidí dobré vůle. 5. Skaut je zdvořilý a úslužný. 6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských. 7. Skaut je poslušný. 8. Skaut je veselý myslí, vlídný a usměvavý. 9. Skaut je spořivý a hospodárný. 10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Je to zákoník opravdového gentlemana, který si bude ve všech chvílích svého života a ve všech situacích vědom svých povinností, je to kodex úplně vyčerpávající, k němuž netřeba již přidávat jediného slova dalšího.

Svojsík však vychovával svou mládež nejen přísně v duchu tohoto skautského zákona, nýbrž i v duchu vlasteneckém v nejlepším smyslu slova, a proto pokládal za důležité ve všem a vždy zdůrazňovat českost našeho junáctví. Tato pečeť vyjadřuje a vyznačuje každou akci, k níž přistupuje skautské hnutí, a je tak pronikavě silná, že se stává integrující součástí našeho skautingu. Ostatně i skautský slib ukazuje jasně a důrazně v tento směr: 1. Milovati svou vlast, Československou republiku, a věrně sloužiti jí v každé době. 2. Plniti věrně povinnosti vlastní a zachovávatí zákon skautský. 3. Býti hotov tělem i duší pomáhati bližnímu.

Výraz češství se jeví i ve skautském zpěvníku, jemuž Svojsík rovněž věnuje zvýšenou pozornost jako opravdový vlastenec a jako velmi dobrý znalec a oceňovatel hudby. Písně, které hlaholí z hrdel mládeže kolem jeho táborových ohňů, jsou vybrané národní písně, které tryskají z nejzářnějších hlubin lidové duše. Svojsík nesnáší popěvky, které by měly být i jen vzdálený přízvuk triviality. Jen to, co vzešlo z nejvlastnější duše lidu a národa, může nalézt místo v jeho oddílech. Tato vlastnost jde s jeho skautingem věrně všemi jeho etapami a cestami, stává se u našeho junáctví vlastností tradiční a nelze se pak ovšem divit, že naše národní písně učarovaly tak častokrátě při skautských zájezdech za hranicemi kulturním cizincům. Ukázalo se zde nesčetněkrát, jak prvky národopisné jsou vždy nejlepší a nejúčinnější propagandou, jsouce přímým pohledem k oněm tajemstvím národní duše, která ukrývají největší neodolatelné kouzlo kolektivní bytosti. A jistě ne každý si uvědomil v takových radostných okamžicích, že i tato tradiční láska k nejbezprostřednějším projevům a vyspělost v písňové kultuře je darem, který profesor Svojsík položil svému hnutí již do samé kolébky.

Pokud se týká organizace skautského hnutí u nás, je zájímavo sledovat vývoj, jak se ubíral až k našim dnům od prázdnin roku 1912, kdy Svojsík po prvé tábořil s oddílem třinácti hochů. Bylo to pod hradem Lipnicí, kde se setkáváme později i s Jiřím Wolkerem. Mezi prvními skauty Svojsíkova oddílu byli budoucí neúnavní pracovníci a vůdcové: Sláva Bursík, Vladimír Herles, Josef Charvát, Jaroslav Novák, Josef Řeháček, Sláva Řehák, Vladimír Wildman, k nimž se v pořadí připojuje Vratislav Židlický, kteří podnes věrně slouží junácké ideji. První pravidelný kurs pro skautské vůdce Svojsík uspořádal v lednu 1913, a tento

kurs absolvovalo již 40 účastníků, kteří tvoří základní pedagogický kámen skautingu. Téhož roku v září je uspořádán na Císařském ostrově první ukázkový tábor skautský, který je zároveň první ukázkou a výstavou skautské dovednosti.

Protože hnutí nemůže existovat bez pevné vnější formy, Svojsík zakládá nejdříve Skautský odbor při Svazu spolků a přátel pro tělesnou výchovu. Skautský odbor však záhy přerůstá svou rychle se rozšiřující agendou činnost rámcového Svazu, jehož hranice, jinak velmi vlídné a pohostinné, stávají se junácké organizaci těsnými a dusnými. Ukazuje se naléhavá potřeba samostatného tělesa spolkového. Jest jí vyhověno již 15. června roku 1914, kdy Svojsík s pomocí svých přátel zakládá spolek Junák-český skaut, jehož prvním starostou se stává městský fysik dr. Čeněk Klika. Na Nový rok 1915 je založen odbor pro dívčí skauting při spolku Junák-český skaut, jehož první předsedkyní je zvolena dr. Berkovcová, a v němž se setkáváme již s pracovníci, které reprezentují podnes vynikajícím způsobem dívčí kmen junáckého hnutí. Dne 15. ledna téhož roku vychází první číslo časopisu „Junák“, který se — s několikaletou přestávkou za německé okupace, kdy činnost organizace Junák byla zastavena a jeho majetek Němci rozkraden — udržel po dnešní dny.

Pln těžkých bojů je pro mladou skautskou organizaci vítězný rok 1918. Zatím co Svojsíkovi skauti v převrátových dnech konají pravé zázraky kázně a bystré práce, proniklé inteligencí a pohotovou invencí, zaznívají proti jejich hlavě z konkurenčních a opozičních kruhů zlomyslné a záludné útoky, které vrcholí na rychle improvizované schůzi v Choděrově restauraci. Ale lež má krátké nohy, Svojsík vítězí drtivou většinou a zůstává „vrchním vůd-

cem“ hnutí — tak se totiž do těchto dnů nazývá nejvyšší funkce veškerého našeho skautingu. A již v červnu téhož roku je založen po provedení bohatého přednáškového cyklu Svojsíkova „Za český skauting“ Svaz Junáků-skautů RČS s náčelníkem prof. A. B. Svojsíkem v čele. Protektorát nad Svazem přijímá president republiky T. G. Masaryk, jenž zůstává upřímným a mocným ochráncem skautingu až do posledních dnů svého života. Těsně spjat byl již od začátku svazové organizace s naším skautingem i tehdejší zahraniční ministr dr. Edvard Beneš, který po mnoho let stál v čele Svazu skautů jako jeho starosta a neopustil své vděčné a oddané junáky ani po svém zvolení presidentem republiky, kdy přijal protektorát nad čs. skautingem po svém velikém předchůdci.

Přestože Svojsík musí svádět nové boje proti tříštění a intrikám, takže jest nutno roku 1922 vydat knížku „Na obranu čs. skautingu“, nová organizace prochází hravě svou první zkouškou ohněm a utěšeně vzrůstá. Jak skauting pokročil od svých začátků, poznáváme nejlépe na skautských táborech, uspořádaných na paměť 10. výročí prvního Svojsíkova tábora skautského. Tábory, k nimž vyslalo svou delegaci světové ústředí v Londýně, ukázaly ve dnech 29. června až 2. července 1922 na Císařském ostrově, jak mylné byly názory škarohlídů o možnostech skautingu u nás.

Zástupci Velké Britannie byli slavnostně přijati na Wilsonově nádraží a velká dechová kapela skautská, složená ze studentů a abiturientů jindřichohradeckého gymnasia, jim hraje v bezvadném obsazení a provedení na uvítanou v nádražní dvoraně britskou hymnu. A táž hudba doprovází za zvuků rázovitých českých pochodů manifestační průvod junáků, kteří se sjeli do Prahy ze všech zemí republiky, když pochodují na Hrad, vzdát hold svému pro-

tektoru prezidentu T. G. Masarykovi. V té době jest již náš Svaz zapojen do veliké mezinárodní skautské organizace s ústředím v Londýně, kde požívá, díky Svojsíkově osobnosti, velké úcty a těší se vřelým sympatiím. Svojsík sám je nositelem nejvyšší pocty této světové organizace, čestného odznaku Stříbrného vlka, který mu osobně odevzdal při zájezdu do Londýna světový náčelník, generál Robert Baden-Powell.

Důležitost, či spíše nezbytnost našeho dobře obsazeného zastoupení ve světové organizaci se ukázala několikrát v pozdějších letech, kdy se maďarští skauti pokusili vyvolat na mezinárodním poli nepříznivou náladu proti Československu, aby z ní mohli politicky těžit. Svojsík podal v těchto bojích nezvratný důkaz, že nejlepší diplomacií je poctivost a pravda. A bylo by nevděkem nevzpomenout i neocenitelných služeb, které zde prokázal po boku Svojsíkově nejen skautingu, ale i celému československému národu dnes již také zesnulý skautský pracovník Josef Rössler-Ořovský, jehož drtivé vývody, pronášené bezvadnou angličtinou a francouzštinou, kmitaly a srážely protivníky s elegancí virtuosně ovládaného fleuretu. Nemenším nevděkem by bylo, nevzpomenout i světového náčelníka lorda Badena-Powella, zemřelého r. 1940, který při těchto příležitostech prokázal našemu národu spravedlivé a rytířské přátelství.

Organisací velmi důležitou se stal. téhož roku založený Svaz slovanských skautů a skautek, jehož prvním předsedou zvolen byl prof. A. B. Svojsík. Důležitost a praktický význam tohoto Svazu se ukázaly zřetelně v červenci roku 1931, kdy se v Královské oboře sešlo ve 24 táborech přes 15 000 skautů, mezi nimi velmi četná zastoupení skautů z široké rodiny slovanské. Více než 3000 skautů přijelo

z cizích zemí a setrvalo v Praze po celý týden na tomto skvěle zdařeném slovanském Jamboree.*

Tím však ještě není Svojsíkovo organizační dílo dokončeno. Svojsík chce dáti vlasti více, chce, aby celý náš skauting byl nejen svým duchem, ale i organicky postaven do služeb brannosti národa. Musíme přitom nepřetržitě odrazet nesčetné nájezdy krátkozrakých lidí, kteří útočí na náš skauting demagogickou výtkou „militarismu“. Dala by se sestavit celá literatura této protiskautské kampaně, která se však nezmohla na žádné jiné výtky proti nenáviděnému skautingu, a proto musela se svým protimilitarismem vystačit na mnoho let. A přitom ve své hluchotě neslyšela vzdálené, ale zřetelné dunění kroků, které mají naši vlasti připravit nové přetěžké osudy a příšerné rány.

Přes zaostalé doba kráčí dál, a Svojsík je bystrým a uvědomělým reprezentantem doby a jejího svědomí. Přes další nesmyslné útoky skauting neustává v budování díla brannosti národa. Mám přitom ve svěží paměti z aktivních řad skautských zejména rázné a syté články dr. Jana Podzímka, jimiž tento energický publicista, vyzbrojený poctivě prožitou filosofií, přispěchal Svojsíkovi ku pomoci. A r. 1936 vychází (za spolupráce starého Svojsíkova druha, místonáčelníka Jana Nováka) poslední kniha Svojsíkova: „Skauting brannou výchovou“. Z této věcné a zhuštěné knihy vystupuje celá organisace brannosti, jak ji Svojsík se svými pracovníky vybudoval v československém skautingu přes odpor slepců a malých duší. Tentokrát však jsou útoky zaostalců značně zakřiknuté a zesláblé, neboť i lidé s kilogramy bavlnky v uších slyší již blížící se hluk války válečné.

* Jamboree = mezinárodní název pro skautské sjezdy.

Svojsík se jí nedočkal. On, který chtěl dáti skautské organisaci základy ještě mocněji zesílené a který již dlouho uvažoval o jejím opření o mohutný Východ s největším národem slovanským, nastupuje 16. července roku 1938 cestu do Ruska. Zprávy, které mi poslal s této cesty, jsou poslední, jež jsem od něho dostal. Dne 2. srpna se Svojsík vrací domů se zdravím podlomeným, ale naplněn radostí, že uzřel velikou bratrskou Rus. Jeho šlápěje se dotkly symbolicky země, s níž je tak těsně osudově spjata naše mladá republika.

Dne 17. září 1938 musel opustit svoji milovanou práci. Zemřel streptokokovou nákazou v podolském sanatoriu po gigantickém zápase se smrtí. Jeho skautské dílo, zkaté v pevnou a důmyslnou organisaci, bylo však již v této době připraveno na nejtěžší nárazy a na největší úkoly. Žhavá skautská krev proudí všemi jeho žilami a cévami a silný junácký duch ovládá veškeren organismus. Ukázalo se to nejlépe za německé okupace, kdy skauting — přestože Němci rozpuštěn a o majetek oloupen — vykonal poctivě a svědomitě všechny úkoly, které mu uložila nejtěžší doba našich dějin. Obrozen křestem prolité krve svých ušlechtilých synů, posílen nesčetnými oběťmi, vstává v nové a znásobené kráse do sybillinské záře přicházejících dnů.

IV.

SVOJSÍK A JEHO ŽIVOT

Nelze oddělit Svojsíkovo dílo od jeho života. Život muže, jenž byl zasvěcen plně jeho dílu, stává se neoddělitelnou součástí tohoto díla, a krátká kapitola o jeho životě nechce být ničím jiným než stručným doplňkem a stenografickým glosářem stran předchozích.

A. B. Svojsík, narozený r. 1876, byl určen nejen svou osobní povahou, ale i podmínkami, v nichž se narodil a v nichž vyrůstal, aby se stal selfmademanem. Ale nikoliv selfmademanem v běžném smyslu, který v nás budí představu zbohatlého továrníka nebo předsedy vládnoucích tustů, nýbrž ve smyslu vybudování mocné etické základny a úrodných podmínek růstu pro uplatnění nové a hrdé idey bez počáteční pomoci svých bližních.

Svojsíkova matka, rozená Havlíková, provdaná za okresního tajemníka ve Dvoře Králové, ovdověla v době, kdy nejstaršímu synovi Aloisovi bylo pět a půl roku, Antonínu tři léta, Františkovi málo přes rok a nejmladšímu Gustavovi 3 měsíce. Šestadvacetiletá matka, která požívala pense 30 zlatých měsíčně, přestěhovala se do Prahy a zde si vydělávala chléb šitím prádla. Za kus dostávala od firmy 8 krejcarů a šila vytrvale, dokud jí chrlení krve neznemožnilo další práci. Čtyři hoši, jak dorůstali, museli se všemi silami přičiňovat, aby matčino břímě ulehčili. Tím vyvinuli v sobě znamenité schopnosti k výchově samostatnosti a osobní odvahy.

Antonín Svojsík již jako třináctiletý chlapec se vydal pěšky na cestu do Uher, maje v kapse osm zlatých, a nepřilíš dlouho poté nastupuje s bratrem Františkem něko-

likatýdenní cestu do Itálie se 27 zlatkami v kapse. Z této cesty, konané dílem pěšky, dílem vlakem za přespávání na polích a v přírodě, přináší si mnoho živých dojmů.

Všichni hoši jeví značné nadání a věnují se studiím. Antonín navštěvuje učitelský ústav a jeho hudební a pěvecké vlohy jej přivádějí zároveň do pěvecké školy Wallersteinovy. Po úspěšném složení zkoušek maturitních pokračuje ve studiích.

Přítom sestavuje „České pěvecké kvarteto“ a toto již v letech 1905 a 1906 nastupuje cestu kolem světa, při čemž bratr *JUDr František Svojsík* je kvartetu čilým impresariem. Cesta vede Severní Amerikou, Japonskem, Čínou, Indií a přes Blízký Východ zpět do Prahy.

Již za této cesty, z níž si přivezl řadu památek a fotografií, A. B. Svojsík proniká hluboko do prvků, které daly život skautingu. Pojímá pevný úmysl, svou myšlenku, o jejíž životnosti a důležitosti se dokonale přesvědčil, vtělit v čin, jakmile se vrátí domů. Po návratu s cesty, která značně obohatila jeho zkušenosti, věnuje se vedle přípravy k založení skautingu práci v Umělecké besedě, kde zastává pak po mnoho let funkci jednatele. Zakládá Hudební matici, která vydala skladby našich předních umělců a připravila vstup do života řadě mladých talentů. Současně Svojsík spolupracuje v „Novém věku“ a řídí přednáškové turné svého bratra, cestovatele P. Aloise Svojsíka.

Mezitím se A. B. Svojsík stává profesorem na žižkovské reálce, s jejímiž žáky provádí první skautské pokusy. Roku 1909 jest Svojsík ženat, a jeho choť, dáma citlivého nadání hudebního, přináší vroucí pochopení všem jeho snahám. Do mladé domácnosti docházejí vedle Svojsíkových bratrů prof. Karel Myslbek, dr. Hýbl, básník Bohdan Ka-

minský, a tvoří dobře vyladěný kroužek lidí, plně si rozumějících.

O prázdninách roku 1911 A. B. Svojsík odjíždí se svým švagrem „Dolfíčkem“ Stránským po prvé do Londýna, aby blíže prostudoval na místě samém anglický skauting. Zde se také seznámil s dílem sira Badena-Powella „Scouting for boys“. Ve Vorlovech u Humpolce, kde je Svojsíkův tchán nadlesním, překládá pak Svojsík s „Dolfíčkem“, který výborně ovládá angličtinu, ještě téhož roku dílo britského zakladatele skautingu. Svojsík rád vzpomíná na tyto doby mladého nadšení, dlouhých toulek hlubokými lesy, poetických večerů na čekané, koupání v ledových vodách vorlovského rybníka za svěžích, ale studených jiter, kdy plavky se pokrývají jinovatkou, ranních cviků Müllerova systému, a zejména plodného pozorování bohaté a štědré přírody.

Usměvavá idyla tohoto roku doznívá teskným finale. Svojsíkova matka, typ statečné a obětavé české ženy, odchází po delší nemoci od svých čtyř synů, vyplnivši vzorně svůj úkol. Svojsík jí po celý život vroucně a vděčně vzpomíná.

A pak následuje práce za prací. Pilné a četné poznámky, zachycující studium v cizině a množství originálních myšlenek, dávají život prvním článkům a posléze knihám Svojsíkovým, jež vrcholí v tomto údobí knihou „Základy junáctví“, kterou Svojsík vydává k Vsesokolskému sletu r. 1912. Svojsík působil ve svém mládí činně v Sokole; již jako devatenáctiletého jinocha jej spatřujeme jako významného činovníka župy Jungmannovy; jeho původním plánem bylo zapojit junáctví do společné organizace s touto starou národní korporací, a nebylo jeho vinou, že nebyly vytvořeny pro toto spojení příznivé podmínky.

O prázdninách tohoto roku Svojsík nastupuje čtyřdenní pěší turu s prvními, dosud neokrojovanými skauty do tábora pod Lipnicí. Uprostřed hlubokého lesa, na březích čistého a bystrého potoka, který poskytuje dobré pstruhy, ozývá se první jásot české skautské mládeže. Les je pln výborných a šťavnatých plodin a hub, nablízku je vesnice s ochotným a poctivým obyvatelstvem, a pro nákupy do Humpolce také není daleko. Mnoho reminiscencí na tento skautský tábor, který má své neméně zdařilé reprisy v příštích letech, kdy vítá ve svém středu básníka Jiřího Wolкера, nalézáme ve Svojsíkových rozhovorech i článcích. Jak těsně je spojena představa skautingu již tenkrát se Svojsíkovou osobností, vidíme ze skutečnosti, že roku 1913, když se Svojsíkovi narodil ve Všenorech-Dobřichovicích syn Jiří, dostává první skautský vůdce u příležitosti křtin čokoládový dort v podobě skautského stanu.

Svojsík pracuje neúnavně dále, povzbuzen úspěšnými začátky, a práce jest mu jedinou úlevou při těžké ráně, která jej potkala roku 1917, kdy jeho milovaný bratr Alois, cestovatel, zemřel na chorobu, kterou si přivodil při buditelské práci na Slovensku, kde připravoval půdu pro brzké spojení historických zemí českých se Slovenskem. Je zajímavé, jak A. B. Svojsík, otužený, ostřílený a zdrsnělý těžkými boji se životem, které mu bylo sváděti již od dětství, je člověkem přímo dětské citlivosti. Je to věrný slovanský rys jeho povahy, který se jeví nejen láskou k choti a dětem, Jiřímu, Milušece a Toníkovi, ale vroucím soucítěním s bolestmi bližních. Svojsík se často marně namáhá tuto citovou stránku své bytosti zakrýt a zamaskovat před svými přáteli, ale také v tom je rys jeho slovanské povahy: dovede se výborně přemáhat, dovede vyvinout v sobě heroické sebezapření, ale neumí se přetvařovat. Jeho srdce jest jako

otevřená kniha pro ty, kdož ho poznali a blíže se s ním stýkají.

V tiché samotě své vily v Letech u Dobřichovic, kterou si zakoupil na podzim roku 1917, A. B. Svojsík pracuje soustředěně a nerušen nárazy vnějšího světa, na svém díle. Obklopen rozsáhlou zahradou, nedaleko břehu Berounky, prožívá zde jako šťastný manžel a šťastný otec svou venkovskou idylu. Osívá záhony, vysazuje ušlechtilou vegetaci, upravuje stezky, roubuje stromy. Zpěvy, provázené hrou na klavír, jsou vystřídávány koupáním v blízké řece, střelbou do terče, jíž učí svého syna Jiřího. A rozprostřel-li večer nad hlavami bezmračné indigové nebe, ukazuje dětem hvězdné dráhy a pohyby souhvězdí. A v neděli vede pravidelně cesta do kostela karlického, kde horlivý zpěvák A. B. Svojsík zpívá na kůru, často v kruhu hudebníků pražského Národního divadla.

Ale to jsou krátké oddechy, vlny života a nových bojů se zvedají vysoko, kapitán musí stát nepřetržitě na svém velitelském můstku. Nedopřává si oddechu ani v Itálii, kam odjíždí občas se svou rodinou. Odpočinek na letním bytě je mu oddechem jen do té míry, že se může věnovat nerušeně svým odborným pracím literárním — bez přerušování schůzemi, intervencemi a zájezdy, a na chvíli také občas své tajné, ale milované zábavě — malování. Italské moře, prudký kolorit jižní přírody a měst — to jsou svody, jimž těžko odolává muž, který má bystré a vnímavé oko.

Svojsík, který se sám se sebou nikdy nemazlil, nevěnuje nikdy svému zdravotnímu stavu zvláštní pozornosti. Pokouší-li se o něho někdy nemoc, vypotí se, a nemoc je tu tam. Ale na podzim roku 1932 se objevují první potíže srdeční, následek nepřetržitých námah a přepínání sil. Na důrazný pokyn skautského bratra univ. prof. dr. Josefa

Charváta Svojsík odjíždí k několikátýdenní léčbě do Podčbrad, kde se ho svědomitě ujímá jiný lékař z veliké skautské rodiny MUDr Ladislav Filip-Brácha. Svojsíkův stav se zlepšuje, náčelník se vrací do Prahy ke své práci, ale naléhavý příkaz zní: hodně se šetřit, nepřepínat své síly a býti opatrný.

Za nepřetržité práce čas pádí kupředu šíleným tempem. Dílo se naplňuje, ale na skrání se objevují první šediny. Děti dorůstají. Dceruška Miluška se vdává za tajemníka čs. vyslanectví v Římě. Svojsík, jemuž se dostalo mezitím vysokého vyznamenání České akademie věd a umění udělením ceny za práci pro československou mládež, odjíždí na skautský sjezd do Bělehradu a odtud do Říma. S nadšením se věnuje studiu památek, navštěvuje musea a obrazárny, ale ani zde nepřestává myslet na svůj milovaný skauting, činí si zápisky, připravuje se k odpovědné práci další, již bude záhy vyžadovat rychle rostoucí hnutí a jeho poměr k novým přínosům doby. Nezapomíná ani svých přátel — jako nikdy v životě. Dostávám od něho nejednu zajímavou zprávu. A zatím, co píše tuto vzpomínku, dívám se na antický bronzový svícen na mém psacím stole, nesený postavami tří faunů — drahou památku, kterou mi Svojsík z Říma přivezl.

Do života plného práce a námahy — neboť Svojsík je neposlušný pacient a zapomíná záhy na svůj srdeční neduh — vpadá nový jasný a usmívající se paprsek: Svojsík se stává dědečkem a zahrnuje milovanou vnučku stejně vroucí láskou, jakou naplnil všechn svůj krásný rodinný život.

A láska, kterou hojně rozdával všem lidem dobré vůle, vrací se Svojsíkovi se všech míst a srdcí, naplněných dobrou vůlí. Ukazuje se to v plné jasnosti 5. září 1936, kdy

oslavujeme Svojsíkovy šedesáté narozeniny. Jsou to oslavy, plně vřelé upřímnosti a jasné pohody srdce, a také vděčného uznání, jehož se dostává Svojsíkovi se všech stran — i z kruhů neskautských. Když jsme tenkrát tiskli Svojsíkovi ruku, netušili jsme, že za dvě léta bude československý národ vzpomínat zásluh Svojsíkových znova a neméně vděčně, srdečně a slavnostně, ale za okolností krajně truchlivých.

Rok 1938 píše do knihy Svojsíkova osudu poslední kapitolu cesty kolem světa, započaté v časném mládí: zájezd na slovanskou Rus. O této cestě není již dáno Svojsíkovi mluvit. Krásně praví Maurice Maeterlinck, že nejhluběji si rozumějí ti, kdož dovedou spolu hovořiti mlčením.

*

Odchod těch, kdo řekli vše, co říci mohli a měli, je bolestný, ale má smířlivý tón dokonalého naplnění. Jejich dílo bylo již za jejich života ve světě fysickém ukončeným celkem, za jehož poslední kapitolou byla učiněna energická a definitivní tečka. Léta, která strávili v životě mezi námi po ukončení poslední kapitoly svého životního díla, mají půvab zářijového slunce, jehož mírné a střídme paprsky ozařují idylickou siestu předposledního odpočinku.

Mírné a střídme paprsky zářijového slunce vpadnou však někdy bolestným a osudovým paradoxem do plně a mužně rozplápolaného července, kdy nachové máky hoří na lukách a polích jako žhavé uhly, vypadlé a vynesené z mohutné výhně kosmické životní dílny. Dotek těchto paprsků nabývá v osudové chvíli ledového chladu neúprosné pečeti, spočívající na žulovém kameni.

Máme všichni v živoucí paměti onen bolestný den, kdy opustil naše řady muž, který mohl a měl národu a lidstvu

ještě mnoho, velmi mnoho říci, a jehož práce vyrůstala v monumentální rozměry den ode dne, měsíc od měsíce, rok od roku. Čím více vykonal, tím větší nové úkoly vyrůstaly před jeho vztyčeným a neúnavným duchem, takže bychom zde mohli krásně aplikovati známý obraz koule: čím větší poloměr, tím více bodů doteku.

Odešel s jeviště uprostřed energické a krásné věty, jejíž přísudek jsme čekali a který již nezazněl. Mlčení věčnosti se rozprostřelo nad jeho kroky, které tiše a diskretně přešly onen práh, za nímž se ztrácejí veškeré stopy zrakům fysickým.

Muž, který dal generaci a generacím nové mládí, který vrátil člověka přírodě a naučil jej žít s ní v nepřetržitě harmonii, člověk, který postavil nově se rodící náš svět na místo, s něhož jedině může najíti pravdivý poměr k veškerému tvorstvu, k sobě samému i k Bohu, byl odvolán, žel, příliš záhy. Jest na všech, kdož se postavili za jeho ideu, aby plnými silami pracovali k vyjádření toho, co chtěl a nemohl již dopovědět, a k pokračování v tom, co bude lze stále doplňovat, ale nikdy ukončit, poněvadž by to znamenalo ukončení veškerého života.

SVOJSÍKOVA SLOVA SVOJSÍKOVÝM ODKAZEM

Svojsíkův odchod byl tak rychlý, že Svojsík nemohl učiniti s místa svého závěrečného zápasu, kde každý musí zůstat na kolbišti, poslední vzkaz své veliké junácké rodině. A protože v době, kdy se ubíral na slovanský Východ, byl pln jarých sil, nenapadlo jej, že jeho život skončí dříve, než bude moci uskutečnit řadu věcí, které měl ve svém plánu on, který zosobňoval nepřetržitý pohyb tvůrčích sil a jich vtělování v čin.

Mám však před sebou slova, která A. B. Svojsík napsal již roku 1933 a která mají kovovou ražbu zhuštěné závěti. Cituji je, aby tato úvaha byla ukončena vlastními slovy Svojsíkovými:

„Nedohledné širé lány, namnoze ladem ležící, otvíraly se přede mnou, když jsem po prvé studoval dílo Baden-Powellovo. Jako krásné vidiny vyvstávaly před mým zrakem výchovné ideály zašlých století, zdánlivě nedosažitelné, ale zároveň objevovaly se krok za krokem cesty, rýsující se stále jasněji do nedozírné dáli. Některé z těchto cest byly dobře osvědčené, jiné opět lidstvem dávno zapomenuté, ale většinou nové a všechny schůdné, bezpečné a bohatě vyzdobené vším nejkrásnějším, co dává Příroda a Život.

V počátcích bylo nutno se probíjet předsudky, ukázat, že ve skautingu jde o nový, vzácný typ výchovný, jenž účinně paralyzuje vlivy nepříznivé, zděděné i nabyté, vytváří individualitu, charakter, vychovává dokonalejšího člověka k štěstí a svobodě všech.

Pohříchu vidíme stále, že mládež vstupuje do života ne-

dostatečně připravená, ačkoliv podmínky životní jsou stále těžší, a snad ji čekají úkoly ještě nesnadnější, než řešila doba naše. Upadá výchovný význam rodiny i školy a vlivy ostatní jsou stále nepříznivější.

Chceme-li připravovati lepší budoucnost lidstva, je nutno výchovu příštích generací postavit na pevnější základ. Poměrně v krátkém čase lze povznést tělesnou zdatnost, vlastenecké cítění i zájem o stát, ale vychovávatí charakter, povznést mravní hodnoty, jsou problémy nesmírně nesnadné. Zde nestačí hesla, nabádání, programové články a odborné spisy, zde je třeba silných, léta trvajících vlivů, od dětství až po mužný věk, výchovy citu i vůle prací, službou, celým životem. To je cíl, k jehož dosažení skauting soustředil své nejlepší síly.

Orientovati se správně v nepřehledném bohatství skautské výchovy, podati výstižně a zhuštěně její methodiku, vhodně vybírat a sestavovat účelné programy vycházek a schůzek není snadné ani pro odborníka. Vždyť je tu tolik různých oborů, vyžaduje se tolik znalostí a schopností, sleduje se tolik úkolů a cest! Pravda, není úkolem skautingu, aby hoch byl prvotřídním závodníkem, ale žádáme, aby byl zdravý a tělo všestranně vycvičeno; nechceme, aby léčil, ale dovedl opatřiti první pomoc, a není-li lékař nablízku, i pomoc další; nežádáme zručnosti řemeslníka, ale produktivní práci, která by mu byla radostí a nezbytností; nebude detektivem, ale má se naučit dobře viděti a bystře usuzovati, kterážto schopnosti jsou potřebné každému; nevychováme pro politickou arénu, ale připravujeme pro politický život rušným životem táborů a kluboven, rozumnou samosprávou, účastí starších hochů ve vedení, výchovou vlastní i vzájemnou a hlavně soužitím mládeže v malých republikách, kde zájmy vlastní i obecné se scházejí a rozcházejí,

přemáhá se sobectví, třídí se názory, poznávají se lidé ve svých přednostech i chybách, hájí se ve smyslu skautského zákona nejcennější statky lidstva — pravda, právo, spravedlnost, zájem vlasti i láska k veškerenstvu, bez nichž není opravdové svobody. A k tomu vede všechna výchova skautská.

Jak vidno, naměřil skauting tolik úkolů pro skauta i vůdce, že nezasvěcený snadno může pokládati skauting za utopii. Ale není tomu tak. Zakladatelům skautingu podařilo se vytvořiti ze všech prostředků výchovných skvělou syntesu, která vychovává generaci tělesně i mravně zdravou, průkopníky a pracovníky na těžký boj životní připravené a proniknuté láskou k vlasti a citem opravdového bratrství ke všem dobrým lidem.“

7-8

KDO JE

A. B. Svojsík

Napsal Josef Šimánek

I. vydání v březnu 1946

Vydalo nakladatelství Orbis, Praha

Písmem Ronaldson vytiskla

knihtiskárna Orbis, Praha XII, Stalinova 46

Cena 12 Kčs

Sbíрку - KDO JE - řídí Jarmila Kroftová s redakčním kruhem

KDO JE

vynikající osobnosti celého světa ze všech oborů,
obraz jejich života a význam jejich práce

DOSUD VYŠLO

1. M. I. Kutuzov
2. Kamil Krofta
3. Fryderyk Chopin
4. Ilja Mečnikov
5. Přemysl Sámal
6. Louis Pasteur
- 7-8. A. B. Svojsík
9. V. G. Běliniskij

V TISKU

N. I. Lobačevskij
James Watt
Frant. Krumlovský
A. Š. Popov
Jan Perner
M. Lomonosov
V. V. Majakovskij
Frant. Křížík
A. V. Suvorov
Josef Božek
E. S. Fedorov
V. J. Tomášek
Miklucho Maklaj
Rud. Těsnohlídek
Fr. J. Gerstner st.

Cena jednotlivých
svazčků 6 Kčs

PŘIPRAVUJE SE

<i>Atlee</i>	<i>Kubelk</i>
<i>Bědnij</i>	<i>Kruif</i>
<i>Berlioz</i>	<i>Malinovskij</i>
<i>Cooper</i>	<i>Mendělejev</i>
<i>Björnson</i>	<i>Mařák</i>
<i>Cicin</i>	<i>Montgomery</i>
<i>Bromfield</i>	<i>Nazor</i>
<i>Crips</i>	<i>Papanin</i>
<i>Čajkovskij</i>	<i>Purkyně</i>
<i>Mme Curie</i>	<i>Sinclair</i>
<i>Dobrovskij</i>	<i>Stachanov</i>
<i>Denis</i>	<i>Shaw</i>
<i>Eisenhower</i>	<i>Ševčík</i>
<i>Debussy</i>	<i>Škalda</i>
<i>Erenburg</i>	<i>Šostakovič</i>
<i>Favorskij</i>	<i>Štefánik</i>
<i>Galsworthy</i>	<i>Štursa</i>
<i>Gočár</i>	<i>Taylor</i>
<i>Gerstner ml.</i>	<i>Trewithik</i>
<i>Glinka</i>	<i>Undsetová</i>
<i>Gorkij</i>	<i>Verne</i>
<i>Gribojedov</i>	<i>Veresajev</i>
<i>Jandček</i>	<i>Žukov</i>
<i>Krawc</i>	<i>Wells</i>
<i>Koněv</i>	<i>Žukovskij</i>

ČTENÁŘE PROSÍME

upozorněte sami, o kom

byste se chtěli dovědět, podle možnosti vyhovíme

NAKLADATELSTVÍ ORBIS, PRAHA